

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ ԼՂՀ-ՈՒՄ

Յուրաքանչյուր քաղաքակիրթ պետություն պարտավոր է իր քաղաքացիներին պաշտպանել տնտեսական և սոցիալական ցնցումներից, որոնք կարող են ծագել աշխատանքի կորստի կամ եկամտունների կտրուկ անկման, հաշմանդամության, ծերության, հիվանդության և այլ պատճառներով: Այն պետք է արտացոլվի սոցիալական աջակցության և սոցիալական ապահովագրության քաղաքականության, զբաղվածության, գործազրկության, առողջապահական պետական նպատակային ծրագրերի մեջ:

ԼՂՀ-ում իրականացվող և իրականացվելիք գերակա ծրագրերը, որոնք ներառում են ԼՂՀ սոցիալական ապահովության նախարարության, ԼՂՀ կառավարությանն առընթեր միգրացիայի և փախստականների վարչության, ԼՂՀ սոցիալական ապահովության պետական հիմնադրամի ծրագրերը, ուղղված են հիմնականում աշխատանքի, բնակչության զբաղվածության, պետական կենսաթոշակային ապահովության, ընտանիքի, հաշմանդամների և տարեցների սոցիալական պաշտպանության, ծնելիության և բազմազավակության խթանմանը և բխում են «Պետական կենսաթոշակների մասին», «Երեխաների իրավունքների մասին», «ԼՂՀ հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին», «Առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների սոցիալական պաշտպանության մասին», «Բնակչության զբաղվածության մասին» ԼՂՀ օրենքներից և կառավարության առանձին որոշումներից:

ԼՂՀ-ում սոցիալական առումով խոցելի ոլորտներից է կենսաթոշակային բնագավառը, որը ներառում է պետական կենսաթոշակային ապահովության և պարտադիր կենսաթոշակային ապահովագրության համակարգերը:

Ընդհանուր առմամբ կենսաթոշակային համակարգի բարեփոխումները ներկայում օրակարգային հարց է աշխարհի շատ երկրների կառավարությունների համար: Կենսաթոշակային բարեփոխումների անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հետևյալ գործոններով.

- բնակչության ծերացում և կյանքի միջին տևողության երկարում,
- աշխատուժի նվազում և որպես հետևանք՝ աշխատող անձանց ու կենսաթոշակառուների համամասնության փոփոխում,
- ծնելիության նվազում,
- աշխատունակ տարիքի անձանց միգրացիա:

Վերոնշյալ գործոնները բացասական ազդեցություն են ունենում ցանկացած երկրի տնտեսության, հետևաբար՝ նաև կենսաթոշակային համակարգի վրա:

Երկրի սոցիալ-տնտեսական ներկա իրավիճակի վերլուծությունը վկայում է կենսաթոշակային բնագավառում առկա հիմնախնդիրների մասին, որոնք հետևանք են զբաղվածության մակարդակի կրճատման, ժողովրդագրական ստեղծված իրավիճակի և բնակչության սեռա-տարիքային կառուցվածքի վատթարացման:

Համակարգի զարգացման և ֆինանսական կայունության ապահովման համար անհրաժեշտ է իրականացնել լուրջ բարեփոխումներ՝ լուծելով երկու կարևոր հիմնախնդիր.

- ոլորտի զարգացման քաղաքականության ծրագրավորում (ռազմավարության մշակում, օրենսդրական դաշտի կատարելագործում, օրենսդրության միասնական կիրառման ապահովում, օրենսդրությամբ սահմանված կարգի պահպանման նկատմամբ վերահսկողության իրականացում),
- ոլորտի վարչական կառավարման հստակ համակարգի ձևավորում և դրա շարունակական կատարելագործում (ոլորտի մասնակիցների՝ պետական մարմինների, գործատուների և քաղաքացիների իրավունքների և պարտականությունների օրենսդրորեն հստակ սահմանազատում, տվյալների փոխանակման ինքնաշխատ համակարգերի աստիճանական

ներդրում):

2014թ. ինչպես ՀՀ-ում, այնպես էլ ԼՂՀ-ում նախատեսվում է համերաշխության սկզբունքով ֆինանսավորվող կենսաթոշակային բաշխողական համակարգից անցում ինքնաֆինանսավորվող կուտակային կենսաթոշակային համակարգի: Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի պարագայում կառավարությունը առանձնացնում է ֆինանսական միջոցները և արդեն գիտի իր ֆինանսական պարտավորությունների չափը: Կուտակային կենսաթոշակի չափը կախված է լինում անձի կատարած կուտակային վճարների չափից և դրանց ներդրումներից ստացված եկամուտներից: Այսինքն՝ ֆինանսական շուկան, անձի գիտելիքն ու տեղեկացվածությունը և նրա ակտիվությունն են մեծապես որոշելու անձի կուտակային կենսաթոշակի չափը: Հետևաբար՝ կուտակային համակարգի ներդրմամբ իրականացվում է ռիսկերի բաժանում պետության և անձի միջև:

Միջազգային փորձը վկայում է, որ կուտակային կենսաթոշակային համակարգի առավելություններն ամփոփվում են հետևյալ չափորոշիչներում.

- «Աշխատավարձ/եկամուտ-կենսաթոշակային վճարներ-կենսաթոշակ» կապը ուղիղ համեմատական է, իրական և տեսանելի:
- Կենսաթոշակային միջոցները յուրաքանչյուր աշխատողի (վճարում կատարողի) անձնական սեփականությունն են և ժառանգության իրավունքով կարող են փոխանցվել հարազատներին:
- Անհատական հաշիվներում կուտակված կենսաթոշակային միջոցները թափանցիկ են, վերահսկելի և կառավարելի հաշվետիրոջ համար:

Անհրաժեշտ է նշել, որ չնայած վերոնշյալ առավելություններին, կուտակային կենսաթոշակային համակարգը գերծ չէ նաև ռիսկերից, մասնավորապես շուկայական, ավելին, աշխարհի ոչ մի երկրում կուտակային կենսաթոշակները չեն երաշխավորվում շուկայական ռիսկերից: Կուտակային կենսաթոշակի երաշխիքները տրամադրում է պետությունը՝ օպտիմալ կարգավորման և պատշաճ վերահսկողության տեսքով: Շուկայական ռիսկերը կարող են ապահովագրվել ապահովագրական ընկերությունների կողմից, սակայն դրանք լրացուցիչ ծախսեր են, որոնք անխուսափելիորեն նվազեցնելու են անձի կուտակային կենսաթոշակի չափը, քանի որ ապահովագրական ծախսերը պետք է կատարվեն կուտակված կենսաթոշակային ակտիվների հաշվին: Այդ առումով օրենսդրությամբ պետք է ամրագրվեն պահուստային հիմնադրամների ձևավորումը, որոնց հաշվին երաշխավորվում են ակտիվների կառավարչի ակնհայտ ապօրինի կամ խարդախ վարքի հետևանքով կուտակային համակարգի մասնակիցներին հասցված վնասները:

Ընդհանուր առմամբ, կենսաթոշակային համակարգի բարեփոխումները ցանկացած երկրում երկարատև և դժվար գործընթաց է, որը պահանջում է բազմաոլորտային արմատական փոփոխություններ՝ սկսած մարդկային գործոնի կատարելագործումից և վերջացրած քաղաքական որոշումների հետևողականության ապահովմամբ: Բնական է, որ բարեփոխումների երկար ճանապարհը պարունակում է ռիսկեր, որոնց մեծ մասն արդեն այսօր տեսանելի են և անհրաժեշտ է հաշվի առնել ծրագրի իրականացման ընթացքում:

ԼՂՀ-ում վերջին տարիներին արձանագրվում է տնտեսական աճ: 2010թ. երկրի ՀՆԱ-ն 2009թ. համեմատ աճել է 5.5%-ով, իսկ 2011թ. 2010թ. համեմատ գրանցվել է ՀՆԱ-ի 9.1% աճ: 2011թ. բնակչության մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ-ն կազմել է 936 հազ. դրամ (այսինքն՝ մեկ շնչին ամսական հասնում էր 78 հազ. դրամ)¹: ԼՂՀ-ում տնտեսական աճից ստացվող եկամուտները բնակչության տարբեր խմբերի միջև բաշխվել են անհավասարաչափ: Կարծում ենք, որ բևեռացման նման պայմաններում բնակչության մեկ շնչին բաժին ընկնող իրական եկամտի կամ միջին աշխատավարձի հաշվարկը դառնում է անիմաստ, քանի որ հարուստների եկամտի ավելացումը սոցիալապես անապահով բնակչության անփոփոխ եկամտի դեպքում մեխանիկորեն հանգեցնում է բնակչության ճնշող մեծամասնության եկամտի միջին մեծության աճի: Նշանակում է՝ միջին եկամտի ցուցանիշը ճիշտ պատկերացում չի տալիս իրական կենսամակարդակի մասին: Ուստի, տնտեսական աճի պարագայում էապես կարևորվում է նաև եկամուտների բաշխման հիմնախնդրի կարգավորումը, որպեսզի հնարավոր լինի բարձրացնել բնակչության բարեկեցության մակարդակը, նվազագույնի հասցնել բևեռացվածության աստիճանը սոցիալական խմբերի միջև:

¹ ԼՂՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն: ԼՂՀ սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2011թ. հունվար-դեկտեմբերին, էջ 4-7:

Յուրաքանչյուր երկրում սոցիալապես անապահով կամ անբավարար եկամուտներ ունեցող բնակչության շահերի պաշտպանության նպատակով եկամուտների վերաբաշխումը պետության առաջնային խնդիրներից է: Բաշխման հիմնախնդրում կարևոր տեղ պետք է հատկացնել նվազագույն աշխատավարձին, տարբերակված գներին, հասարակության անապահով խավերին պետության կողմից ցույց տրվող օգնությանն ու ծախսերին առնչվող հարցերի ուսումնասիրությանը:

Եկամուտների համահարթեցման հիմնական գործիքներից մեկը սոցիալական տրանսֆերտների համակարգն է, որոնք նպատակաուղղվում են բնակչության այն խավերի օժանդակությանը, որոնք դուրս են մնում շուկայական ոլորտում եկամուտների բաշխման գործընթացից՝ անկարող լինելով ինքնուրույն ապահովել իրենց կենսամակարդակի համար բավարար պայմաններ: Խոսքը լրիվ կամ մասնակի անաշխատունակ քաղաքացիների մասին է՝ հաշմանդամներ, լքյալ ծերեր, թոշակառուներ և սոցիալապես անպաշտպան այլ խավեր: Բացի այդ, սոցիալական տրանսֆերտները ուղղվում են նաև հատուկ վաստակ ունեցող անձանց, օրինակ՝ պատերազմի վետերանների, արտակարգ իրավիճակների հետևանքների վերացման մասնակիցների, աշխատանքի վաստակավոր գործիչների, բազմազավակ մայրերի օժանդակությանը:

Գործնականում հայտնի են բազմաթիվ սոցիալական վճարումների տեսակներ, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի իր առավելությունները և թերությունները: Սակայն դրանք բոլորն էլ ծառայում են նույն նպատակին՝ սատարել հասարակության կարիքավոր խավերին: Այդ իսկ պատճառով կարծում ենք, որ ԼՂՀ-ում սոցիալական տրանսֆերտների կառավարման խնդիրն է՝ ընտրել և կիրառել հնարավոր արդյունավետ ձևեր եկամուտների համահարթեցման գործընթացներում:

Ընդ որում, աղքատության և գործազրկության բարձր մակարդակների առկայության դեպքում, էապես կարևորվում է պետության կողմից իրականացվող եկամուտների վերաբաշխումը ընդհանուր նշանակության կամ նպատակային նպաստների տեսքով: Կարծում ենք, որ ընդհանուր նշանակության նպաստների կամ պետական ծախսերի գերակայությունը կարող է տեղի ունենալ պետական բնակարանային շինարարության, անվճար բժշկական օգնության, ապահովագրության, պետական ուսումնական հաստատություններում անվճար բարձրագույն կրթություն ստանալու հնարավորություն տալով:

ԼՂՀ-ում պետական նպաստների կիրառումը սոցիալական ոլորտի կարևոր միջոցառումներից է, որն ընդգրկում է անապահով և պետական հոգածության կարիք ունեցող սոցիալական խավերին: Այս համակարգը գործում է շուրջ տասնհինգ տարի, որով սահմանված են չորս տեսակի նպաստներ՝ առանձին խմբերի մինչև 18 տարեկան երեխաներին, միայնակ մայրերին, մինչև երկու տարեկան երեխայի խնամքի և մինչև մեկ տարեկան երեխաներին սննդով ապահովման համար տրվող նպաստներ: Վերջին տարիների ընթացքում տեղի ունեցող փոփոխությունները, նպաստառուների թվի շարժը՝ խոսում է ծրագրի հասցեականության մեծացման մասին: Չնայած դրան, կարծում ենք, որ այդ ծրագրերը անընդհատ պետք է բարելավել, այն նպատակաուղղելով սոցիալապես անապահով ընտանիքների կենսամակարդակի բարձրացմանը, ժողովրդագրական վիճակի բարելավմանը: Ընդհանուր առմամբ՝ 2010թ. ԼՂՀ-ում պետական նպաստների ծրագրով ծախսվել է շուրջ 2276 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա 2242,0 մլն դրամի փոխարեն: 2010թ. գրանցվել է 19917 նպաստառու¹:

ԼՂՀ-ում ընտանիքում ծնված երրորդ և հաջորդ երեխաների անվամբ 2010թ. բացվել է 88883 ժամկետային ավանդ՝ 507,1 մլն դրամի չափով, որը 60-ով գերազանցել է 2009թ. բացված ավանդների թիվը, իսկ գումարը 30,2 մլն դրամով²:

2011թ. ԼՂՀ-ում՝ ըստ առանձին կատեգորիաների պետական նպաստների չափը կազմել է³.

- ալիմենտ ստացող երեխաների նպաստը՝ 7800 դրամ (2010թ.՝ 6000 դրամ),
- չորս անչափահաս երեխա ունեցող ընտանիքների երեխաների նպաստը՝ 7800 դրամ (2010թ.՝ 6000 դրամ),
- 2-րդ խմբի հաշմանդամների երեխաների նպաստը՝ 9000 դրամ (2010թ.՝ 6000 դրամ),
- մինչև երկու տարեկան երեխա խնամող անձանց տրվող նպաստը՝ 15 000 դրամ (2010թ. 12 000

¹ www.mss.nkr.am

² ԼՂՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն: ԼՂՀ սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2010թ. հունվար-դեկտեմբերին, էջ 103-106:

³ www.mss.nkr.am

դրամ):

- չաշխատող կանանց հղիության և ծննդաբերության նպաստը՝ 149 500 դրամ (2010թ.՝ 138 000 դրամ):

Վերոնշյալից պարզ է, որ ԼԳՀ-ում դեռևս լուրջ խնդիր է սոցիալական վճարումների փոքր չափը, որն ամենևին չի համապատասխանում նվազագույն կենսամակարդակի լիարժեք ապահովման պահանջներին:

Հետևապես, դեռևս անհրաժեշտ է խթանել կյանքի դժվարին իրավիճակներում հայտնված երեխաների սոցիալական ապահովությունը, պաշտպանել նրանց օրինական շահերը և իրավունքները, ապահովել առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների կրթության իրավունքը, ավելացնել վերարտադրողական ներուժը, հատուկ ուշադրության կենտրոնում պահել ԼԳՀ պաշտպանության ժամանակ զոհված զինծառայողների երեխաների սոցիալական ապահովության խնդիրները:

ԼԳՀ-ում առանձնահատուկ կարևոր հիմնախնդիր է լրիվ և արդյունավետ զբաղվածության ապահովումը՝ աշխատանքի խթանման, զբաղվածության խրախուսման, բնակչության եկամտների ավելացման և հավաքագրված միջոցների բաշխման արդարացի մեխանիզմների ներդրման միջոցով: Այս տեսանկյունից կարևորվում է զբաղվածության այնպիսի քաղաքականության մշակումն ու իրականացումը, որն առաջին հերթին կնպաստի տնտեսության զարգացմանը, մի կողմից՝ զարգացնելով գործազուրկների հմտություններն ու բարձրացնելով նրանց տնտեսական ակտիվությունը, մյուս կողմից՝ շահագրգռելով գործատուներին պահպանել գործող աշխատատեղերը, ստեղծել նոր աշխատատեղեր:

Հանրապետության պաշտոնական վիճակագրությունը ամեն ամիս ամրագրում է զբաղվածության ծառայությունում գրանցված գործազուրկների թիվը: 2011թ. ԼԳՀ-ում գործազրկության մակարդակը, հաշվարկված որպես զբաղվածության ծառայությունում գրանցված գործազուրկների և տնտեսապես ակտիվ բնակչության հարաբերակցություն, կազմել է 5.2%: 2011թ. աշխատանք փնտրող անձանց թվաքանակը հանրապետությունում կազմել է 3595 մարդ, որոնցից 3382-ը կանայք: Նախորդ տարվա համեմատությամբ նույն ցուցանիշը նվազել է 124 մարդով: Գրանցվածների 94.3%-ը կամ 3391 մարդ ստացել է գործազուրկի կարգավիճակ: Գրանցված 3391 քաղաքացիներից գործազրկության նպաստ է ստացել 477 անձ:

2011թ. աշխատանքի է տեղավորվել 64 մարդ, որից 49՝ գործազուրկ: 2010թ. համեմատ այդ ցուցանիշը նվազել է 21-ով: Աշխատանքի տեղավորվածների 85.9%-ը կանայք են: Գործազուրկների թվի մեջ մեծ է քաղաքային բնակչության տեսակարար կշիռը՝ 94.3%¹:

Հանրապետությունում գործազրկությունը մեծ է երիտասարդների շրջանում: Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ դա պայմանավորված է հիմնականում մասնագիտական կողմնորոշման համակարգի բացակայությամբ, աշխատաշուկայի ներկայիս պահանջներին երիտասարդների մասնագիտական կրթության և որակավորման անհամապատասխանությամբ, աշխատանքային փորձի բացակայությամբ:

2011թ. շարունակում էր բարձր մնալ մեկ տարուց ավելի գործազուրկի կարգավիճակ ունեցող անձանց թվաքանակը, որը կազմում էր գործազուրկների թվաքանակի 53.3%-ը (2010թ.՝ 61.4% փոխարեն)²: Կարծում ենք, որ երկարատև գործազրկությունը լուրջ հիմնախնդիր է, քանի որ ժամանակի ընթացքում կորցնելով աշխատանքային հմտությունները, քաղաքացիները դառնում են աշխատաշուկայում անմրցունակ:

Ակնհայտ է, որ ոչ պաշտոնական տվյալներով գործազրկության մակարդակը անհամեմատ բարձր է: ԼԳՀ-ում գործազուրկների զգալի մասը չի գրանցվում, որովհետև տրվող նպաստը պարզապես խորհրդանշանական բնույթ ունի: Այդ առումով, զբաղվածության ոլորտի հիմնախնդիրներից են թաքնված գործազրկության բացահայտումը և աշխատաշուկայի ուսումնասիրությունների միջոցով իրական գործազրկության մակարդակի ճշտումը, երկարատև գործազուրկների ընդգրկումը նպատակային ծրագրերում, գործատուների հետ համագործակցության արդյունքում թափուր աշխատատեղերի համալրման ընդլայնումը:

¹ ԼԳՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն: ԼԳՀ սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2011թ. հունվար-դեկտեմբերին, էջ 56-61:

² Հաշվարկները կատարվել են ԼԳՀ ազգային վիճակագրական ծառայության պաշտոնական տվյալների հիման վրա:

Այսպիսով, ԼՂՀ-ում գերխնդիր է նոր աշխատատեղերի ստեղծումը, իսկ ԼՂՀ սոցիալական ապահովության նախարարության խնդիրն է՝ աջակցել այդ աշխատատեղերի ստեղծմանը առաջին հերթին օրենսդրական համապատասխան դաշտի ստեղծմամբ, ինչպես նաև պետական մասնակցությամբ այնպիսի կառույցների ձևավորմամբ, որոնց միջոցով ներքին և արտաքին որոշակի ռեսուրսներ կհավաքագրվեն աշխատատեղերի ստեղծման համար, որը ձեռնտու կլինի նաև գործատուներին: Աշխատանքի պետական կարգավորման քաղաքականությունը պետք է նպաստի բնակչության կենսամակարդակի բարձրացմանը: Գտնում ենք, որ կարևոր է պետական և մասնավոր հատվածների աշխատանքի վարձատրության մակարդակների միջև առկա տարբերության կրճատումը, որը կարելի է իրականացնել փուլային տարբերակով՝ հաշվի առնելով երկրի մակրոտնտեսական ցուցանիշները:

ԼՂՀ-ում եկամուտների անհավասարության պատճառ է նաև վարվող հարկային քաղաքականությունը: ԼՂՀ պետական բյուջեի հարկային մուտքերի մեծ մասը բաժին է ընկնում անուղղակի հարկերին (62,8%)¹, որոնք բնույթով սպառողական հարկեր են և, ներառված լինելով ապրանքների գների մեջ, ըստ էության վճարվում են սպառողների կողմից: Ստացվում է, որ նրանք՝ հանրապետության բնակչության գերակշռող մասը կազմող սոցիալապես անապահով սպառողները ավելի շատ հարկեր են վճարում, քան եկամուտ ստանում: Բացի դրանից, պետական բյուջեում անուղղակի հարկերի մեծ բաժնի պատճառով անապահով, աղքատ խավերը պետությունից սոցիալական տրանսֆերտների ձևով ստացած եկամուտների զգալի մասը ստիպված կրկին «վերադարձնում են» պետությանը: Այս պարագայում անհրաժեշտ են կոնկրետ քայլեր պետական բյուջեի հարկային մուտքերում բնակչության առավել ապահովված խավերի կողմից վճարվող ուղղակի հարկերի, մասնավորապես՝ եկամտահարկի և շահութահարկի բաժնի (ընդամենը 13,6%)² մեծացման ուղղությամբ:

Մեր կարծիքով, ԼՂՀ տնտեսության երկարաժամկետ զարգացումների առանցքային ուղենիշներից պետք է լինի ներքին ռեսուրսների արդյունավետ հավաքագրումը, մասնավորապես հարկերի հավաքագրման մակարդակի բարձրացման ապահովումը:

Սկսած 2010թ. օգոստոս ամսից ԼՂ Հանրապետությունում արձանագրվել է պարբերական գնաճ: Ընդգծենք, որ երկրում գնաճը պայմանավորված էր ինչպես համաշխարհային շուկայի զարգացումներով. պարենային որոշ ապրանքատեսակների գնաճ, առանձին պարենային ապրանքատեսակների սեզոնայնություն, սպառման կառուցվածքի, պահանջարկի և առաջարկի հարաբերակցության փոփոխություն, այնպես էլ ֆորս-մաժորային որոշ իրավիճակներով՝ բնական աղետներ ու դրանց հետ կապված ցածր բերքատվություն: 2010թ. 2009թ. համեմատ սպառողական գների ինդեքսը կազմել է 108.9%, այդ թվում՝ պարենային ապրանքներինը (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ)՝ 108.5%, ոչ պարենային ապրանքներինը՝ 108.6%, ծառայությունների սակագներինը՝ 109,8%: 2010թ. սպառողական գների միջին ամսական հավելաճը կազմել է 0,9 տոկոս, իսկ 2009թ՝ 0,4 տոկոս: 2011թ. 2010թ. համեմատ սպառողական գների ինդեքսը կազմել է 104%³: Գնաճը շարունակվել է նաև 2012թ.:

Այն, որ հանրապետությունում գնաճ է արձանագրվել բոլոր ապրանքատեսակների ու ծառայությունների մասով, ակնհայտ է, բայց պարենային, մասնավորապես առաջին անհրաժեշտության ապրանքների թանկացումը, ինչ խոսք, առավելապես ծանր է բնակչության համար և լուրջ սոցիալական լարվածություն է ստեղծում: Գները կարելի է կարգավորել, եթե խոսքն առնչվում է տեղական հումքով արտադրությանը: Իսկ եթե այն ներկրվող է, ապա գնաճից խուսափելու միակ ձևը տեղական արտադրության խթանումն է: Բացի այդ անհրաժեշտ է կատարելագործել մրցակցային միջավայրը և պայքարել տեղեկատվական անհամապատասխանության դեմ:

Այսպիսով, սոցիալական քաղաքականությունը ցանկացած երկրի կյանքի բոլոր կողմերի՝ աշխատավարձի մակարդակի, ժողովրդագրական իրավիճակի, աշխատանքային շուկայի, մշակութային ու ազգային սովորույթների, քաղաքացիական հասարակության կառույցների և պետական իշխանության ինստիտուտների զարգացման մակարդակի արտացոլումն է: Այդ է

¹ Հաշվարկները կատարվել են ԼՂՀ ազգային վիճակագրական ծառայության պաշտոնական տվյալների հիման վրա:

² Հաշվարկները կատարվել են ԼՂՀ ազգային վիճակագրական ծառայության պաշտոնական տվյալների հիման վրա:

³ ԼՂՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն: ԼՂՀ սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2011թ. հունվար-դեկտեմբերին, էջ 44-56:

սլատնառը, որ սոցիալական ոլորտում բարեփոխումների իրականացումը, առանց հասարակական կյանքի սոցիալ-տնտեսական բոլոր կողմերի արմատական փոփոխությունների, անհնարին է:

Рузанна Мангасарян

Основные социальные проблемы и их проявление в НКР

Аннотация

Основные социальные проблемы требуют соответствующего вмешательства со стороны государства. Социальная политика государства должна способствовать созданию нормальных условий для жизнедеятельности населения и, в целом, обеспечить стабильность жизни общества. С точки зрения проводимой социальной политики государства наиболее уязвимой сферой в НКР является пенсионная система. В связи с этим в данной статье рассматриваются основные проблемы существующей пенсионной системы, которые являются следствием сокращения общего уровня занятости, сложившейся демографической ситуации. Основной задачей государства является обеспечение достойного уровня жизни слоев общества, имеющих низкие доходы. В этих условиях первоочередной задачей государственной политики по поддержке социально-уязвимых слоев населения должно стать справедливое перераспределение доходов. Инфляция, особенно подорожание товаров первой необходимости, ощутимая для всего населения, создает серьезную социальную напряженность. Единственный способ избежать повышения цен в НКР – стимулирование развития местного производства. Кроме того, необходимо усовершенствовать конкурентную среду и бороться с информационной асимметрией.

Ruzanna Mangasaryan

Main social issues and developments in the Nagorno Karabagh Republic

Abstract

The main social issues require respective interventions by the government. The social policy of the government needs to ensure decent living conditions and access to employment possibilities and stability for the population. One of the most vulnerable areas of the social policy of the government in the Nagorno Karabagh Republic (NKR) is the pension system. The article discusses the main issues and shortcoming of the existing pension system due to low level of employment and demographic situation. One of the main objectives of the Government is to ensure decent quality of life for the low income population. Hence, the primary objective of the social policy of the government aimed at supporting vulnerable groups of the population is the income distribution. Inflation, especially increase of prices of goods of the first necessity that affects everyone in the country could result in serious social distress. The only way to avoid price increase in the Nagorno Karabagh Republic is to support local production. Moreover, it is required to improve the competitive environment and fight information asymmetry.